

ТЕОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ, ПОЕТИКА

УДК 82.0

О.С. Волковинський

О. ПОТЕБНЯ І О. ВЕСЕЛОВСЬКИЙ: ТЕОРЕТИЧНЕ ТА ІСТОРИЧНЕ ТЛУМАЧЕННЯ ЕПІТЕТА

Стаття присвячена порівняльному аналізу концепцій епітета, що належать Потебні та Веселовському. Зіставляються теоретичне (Потебня) та історичне (Веселовський) тлумачення епітета як фігури і як троп (epitheton ornans). Особлива увага звертається на ті положення у вченнях Потебні та Веселовського, які отримали подальший розвиток у філологічній науці. У висновках наголошується, що сучасне літературознавство має ґрунтуватися на поєднанні теоретичного (загальна художня експресивність епітета, його місце у системі засобів виразності) та історичного (функціональне використання епітета в різні історичні епохи, представниками різних літературно-мистецьких напрямів національних культур) підходів до вивчення епітета.

Ключові слова: епітет, зовнішня форма, внутрішня форма, троп, фігура, стиль.

У сучасному літературознавстві надзвичайної інтенсивності набуває типологічно-порівняльне вивчення літературних явищ. Доцільність і необхідність типологічно-порівняльного аналізу продикутовані бажанням сучасних науковців створювати широкі системні узагальнення та знаходити варіанти відповідей, що не лише пояснюють окремі питання, але й дають розгорнуті уявлення про закономірності взаємозв'язків одиничного та загального, теоретичного та історико-літературного. Потреба в порівняльно-типологічних студіях набуває особливої актуальності тоді, коли дослідження та узагальнення торкаються методологічно важливих проблем. Порівняльно-типологічні моделі у таких випадках структурують саме літературознавство, підкреслюють його внутрішню цілісність та наукову системність.

Визначну роль у формуванні та становленні східнослов'янського літературознавства відіграли О. Потебня (1835-1891) та О. Веселовський (1838-1906).

У різні історичні епохи популярними були порівняння наукових концепцій Потебні та Веселовського. Знаходити спільне, зіставляти диференційні ознаки філологічних ідей Потебні та Веселовського розпочали ще в 1920-х рр. Спочатку це були фрагментарні зауваження (О. Горнфельд), згодом — зіставлення загальних положень у наукових спадщинах харківського професора та петербурзького академіка (Б. Енгельгардт). З того часу сполучення «Потебня і Веселовський», «Веселовський і Потебня» стають узвичайними.

На перших етапах порівняльного вивчення концепцій цих учених літературознавці відчували та знаходили в них більше спільного, ніж диференційного. Вагому роль Потебні та Веселовського обов'язково констатували, коли говорили про традиції українського та російського літературознавства, про становлення та розвиток фольклористики, семіотики, теорії художнього образу та сюжету, жанрології. Підкреслювали також особливе значення наукової спадщини Потебні та Веселовського для становлення

формалізму. Та все ж найчастіше імена славетних вчених пов'язували з відповідними досягненнями теоретичної та історичної поетики. Згодом (особливо відчутними такі тенденції стають в останній третині ХХ ст.) вчення Потебні та Веселовського намагались розмежувати, визначивши за ними різні царини літературознавства, відштовхуючись від назв головних праць видатних вчених: «В історичній ретроспективі є очевидною відмінність між методами «Історичної поетики» Веселовського та головної праці Потебні «Із записок з теорії словесності» (1905), яка була посмертно оприлюднена. Про відмінність говорять вже назви» [14]. Наведене зауваження Л. Чернець, що міститься в її дослідженні «Про поетику історичну і теоретичну (О.М. Веселовський та О.О. Потебня)» [13], ілюструє підведення своєрідного підсумку в проведених паралелях між концепціями Веселовського і Потебні наприкінці ХХ ст.

Характерним є той факт, що Потебня та Веселовський звернули неабияку увагу на первинний та фокусний засіб художньої виразності — епітет. Потебня часто залучав ті чи інші епітети для ілюстрації власних теоретичних положень, для практичної перевірки наукових абстрагувань. Епітет вводився харківським ученим в концептуальне поле вчення про внутрішню форму. Потебня своє розуміння епітета викладає в одній з частин «Із записок з теорії словесності» — «Синекдоха та епітет». Що ж стосується констатації факту звернення Веселовського до епітета, то одразу ж згадується складова частина його «Історичної поетики» під назвою «З історії епітета».

Особливої ваги для типологічно-порівняльного аналізу загальних і окремих проблем, яких торкалися Потебня та Веселовський, набуває синхронний аспект. Потебня та Веселовський друкувались на шпальтах одних і тих самих часописів («Журнал Міністерства Народної Освіти», воронезьке видання «Філологічні записки» тощо). 1889 року Веселовський у книзі «Дослідження в галузі російських духовних віршів» вмістив відгук на твір Потебні «Про долю та споріднених з нею істот» (1867). Виняткової ваги набирає той факт, що 1895 р. Веселовський був призначений рецензентом рукописної спадщини Потебні. Веселовський досить стримано оцінив наукове значення недрукованих творів Потебні та зазначив, «що праці Потебні з теорії словесності, які були у нього на розгляді, хоча й становить собою цінний та вправно підібраний матеріал взагалі, але ще остаточно не опрацьований, а тому було би бажано для того, щоб надати йому можливої зв'язності та систематичності, щоби хто-небудь з колишніх слухачів покійного професора поновив зв'язок, якого бракує, між окремими частинами твору, що вочевидь створювався на основі університетських читань» [9, с. 209—210]. Отже, зрозуміло, що Веселовський познайомився з теоретико-літературознавчими поглядами Потебні (на епітет зокрема) до початку чи під час роботи над власною статтею про епітет (стаття Веселовського «З історії епітета» була оприлюднена в «ЖМНО» у грудні 1895 р.). «Вочевидь таке просте зіставлення ще не є науковим, а лише добором фактичного матеріалу, який належить пояснити, підґрунтям для застосування компаративістичних методів» [4, с. 545]. Тому зробимо припущення, що знайомство Веселовського з рукописами Потебні стало своєрідним каталізатором, що зумовив чи хоча б прискорив появу статті «З історії епітета».

Наведені факти дозволяють висунути гіпотезу, що між тлумаченнями епітета Потебнею та Веселовським є не тільки суттєві відмінності, але й

принципова схожість. Звідси цілком закономірною постає нагальна потреба в науковому коментарі та порівнянні конкретних ідей і зауважень Потебні та Веселовського щодо епітета в аспекті сучасного літературознавства. Основна мета нашої роботи зводиться до порівняльно-типологічної систематизації складних і глибоких роздумів Потебні та Веселовського про природу та функції епітета. Оскільки «закінченої та загальноприйнятої теорії епітета поки що не існує» [7, с. 3], варто окремі положення великих вчених деталізувати та розвинути з подальшою інтерпретацією з огляду на сучасний стан вивчення теорії та практики епітета.

Потебня розгляд епітета вміщує в підрозділі «Синекдоха та епітет», підкреслюючи тим, що епітет функціонально наближений до синекдохи та метафори: «Таким чином, *epitheton ornans* є троп, синекдоха (від окремого до загального, від однієї ознаки до предмета)»; «Будучи завжди синекдохою, *epitheton ornans* може в той же час зв'язувати два різнорідних комплекси ознак, порівнювати два предмети, означаючи один властивостями іншого, тобто бути метафорою» [10, с. 166]. Чи не з цими положеннями Потебні перегукується афористичний та широко відомий початок статті Веселовського: «Якщо я скажу, що історія епітета є історія поетичного стилю в скороченому виданні, то це не буде перебільшенням» [3, с. 59]. Це висловлювання Веселовського, що часто цитується у різноманітних наукових роботах, власне ґрунтується на уявному співвідношенні частини та цілого (епітет/стиль) і певним чином розвиває погляди Потебні на епітет як на засіб образного позначення поняття через підкреслення окремої риси (епітет є синекдоха). Звичайно, Веселовський — на відміну від дещо статичного (теоретичного) розгляду епітета Потебнею — переводить вивчення епітета в динамічно-історичну площину: «За деяким епітетом, до якого ми ставимся байдуже, так ми до нього звикли, лежить далека історико-психологічна перспектива, накопичення метафор, порівнянь і абстракцій, ціла історія смаку та стилю в його еволюції від ідей корисного та бажаного до виокремлення поняття прекрасного» [3, с. 59]. Зауважимо, що навіть у цьому, характерному саме для історичного бачення, вислові Веселовського можемо віднайти моменти, які посвідчують зближення з вченням Потебні («історико-психологічна перспектива»).

Потебня власне розуміння епітета буде на базовій концепції про складні взаємостосунки зовнішньої форми («зовнішній знак значення»), внутрішньої форми чи уявлення («внутрішній знак значення») та змісту («самого значення») [10, с. 133]. Саме у світлі такого співвідношення ми й можемо розв'язати уявне ключове протиріччя, що Веселовському могло здатися результатом неопрацьованості та безсистемності поглядів Потебні. В працях Потебні епітет у різних місцях визначається як фігура та як троп. У главі «Синекдоха та епітет» вміщено такі зауваження: «Епітет є форма загальна по відношенню до окремих тропів, тобто фігура, а не троп» [10, с. 165]. Майже поряд Потебня стверджує: «Таким чином, *epitheton ornans* є троп» [10, с. 166]. Для того, щоб зняти позірну суперечність зауважень Потебні вдамося до більш детального їхнього аналізу.

Для пояснення першого положення Потебня залучає такі приклади: «В епітеті синекдоха може покривати собою метонімію (конюшня стоялая) и

метафору (муравьище кипучее)» [10, с. 165]. Мабуть, Потебня розумів метонімічний та метафоричний епітет як прояв зовнішньої форми для метонімії та метафори. За такої позиції епітет дійсно може тлумачитися як фігура, тобто — «зовнішній знак значення». Тому Потебня досить впевнено констатував «логічну помилковість поділу: епітети та фігури» [10, с. 166]. З лінгвістичної точки зору, а вона була для Потебні визначальною, граматичне і синтаксичне вираження епітета може бути одночасним оформленням синекдохичного, метонімічного чи метафоричного смислу.

Однак «epitheton ornans не усуває з думки види, що не містять у собі ознаку, ним позначену, а заміщує певним чином один з багатьох невизначених. Тому epitheton ornans може позначати ознаку, яка є загальною для всього роду, з точки зору прозаїчної ясності зайву» [10, с. 165—166]. Тобто прозовий текст (через такі властивості, як інформативність, називання та впізнавання тощо) не передбачає використання епітета не як форми, а як уявлення («внутрішнього знаку значення») та змісту («самого значення»). Епітет, за Потебню, «замість абстрактного слова ставить образ» [10, с. 170], тобто стає одночасно засобом створення внутрішньої форми та її елементом. Епітет переводить «внутрішній знак значення» в площину умовного, абстрактно-асоціативного.

У праці «Думка і мова» (1862), пояснюючи один з прикладів, Потебня саме на це вказує: «Образ світлої води, що тече (наскільки він є вираженням у словах) не може бути, однак, зовнішньою формою думки про любов... Законний зв'язок між водою та любов'ю встановиться тільки тоді, коли дана буде можливість, не роблячи скачка, перейти від однієї з цих думок до другої, коли, наприклад, в свідомості буде знаходитись зв'язок світла, як одного з епітетів води, с любов'ю. Ця третя ланка, що зв'яже дві перші, є саме внутрішня форма, інакше — символічне значення образу води, який виражено першим двовіршем. Отже, для того щоб порівняння води з любов'ю мало для нас естетичне значення, потрібно, щоб образ, який перш за все дається свідомості, мстив у собі вказівку на виражену ним думку» [10, с. 25]. Епітет додає нового значення до поняття і стає складовою частиною «самого значення», тобто змісту. Тому Потебня абсолютно послідовно та не догматично визначає два функціональні прояви епітета — як, фігури та тропу. В першому випадку епітет розуміється як зовнішня узагальнююча форма для вираження різноманітних відтінків уявлення (внутрішньої форми) та змісту. В другому — внутрішня форма епітета «інакше направляє думку» [10, с. 22], надає слову якості умовності та багатозначності, позбавляє його абстрактності, заміщує останню поєднанням об'єктивного та суб'єктивного, загального та окремого значення. Веселовський, посилаючись на «широке, аристотелівське розуміння» поняття епітета-метафори [3, с. 61], однозначно вважає епітет тропом. Таке ставлення дещо спрощувало міркування щодо складної природи епітета та робило епітет більш зручним предметом дослідження з погляду його хронології.

Потебніанське тлумачення епітета з урахуванням думки про внутрішню форму слова, як нам дається, знайшло своєрідний відгомін у тому, що Веселовський запропонував в історії епітета виділити розвиток внутрішній і зовнішній [3, с. 67]. Епітети першого порядку є сугестивними, вони позначають «нематеріальну якість предмету» [3, с. 68]. Зовнішній розвиток епітета

випливає у кількісне накопичення, у зростання означених різних якостей того чи іншого явища. Зовнішній розвиток епітета певним чином веде до ампліфікації. Отже, посилення смислової інтенсивності асоціативного поля, загострення експресивності характеризує саме внутрішній розвиток епітета. Знову повертаємося до судження Потебні про те, що внутрішня форма керує думкою. Веселовський до того ж підкреслює, що внутрішній розвиток епітета — явище суто словесного мистецтва, оскільки якості, що позначаються такими епітетами, неможливо передати засобами інших мистецтв (наприклад, у живописі). На сьогодні в смисловій та функціональній еволюції епітета можемо також розрізняти «внутрішнє та зовнішнє осучаснення» [5, с. 186]. Внутрішнє осучаснення епітета проявляється через актуалізацію, деавтоматизацію, одивнення. Це приводить до того, що внутрішня форма отримує свіжість, стає жвавішою. Зовнішнє осучаснення епітета часто є ознакою мовного інтертексту, коли дещо штамповані, традиційні сполучення означення та поняття переходять до нового літературного тексту. Додамо, що внутрішнє та зовнішнє осучаснення епітета взаємопов'язані. Так, при зовнішньому осучасненні епітет може виконувати функцію алюзії чи ремінісценції, що, в свою чергу, також спонукає до підживлення внутрішньої форми сучасного твору.

Потебня поряд зі звичним розумінням «епітета як прикладання означального прикметника до означуваного іменника» [10, с. 165] актуалізував визначення епітета через поняття синекдохи та метафори [10, с. 166]. Та, на жаль, це положення Потебня не деталізував. Якщо ж взяти до уваги наведені приклади («чад кудрявый», «муравьище кипучее», «ландыш серебристый», «серебряные берега»), то можемо припустити, що вчений вказував на потенційну здатність епітета виділяти, підкреслювати головну ознаку в предметі чи понятті, тобто принципово акцентувати частину (ознаку) замість цілого. З таким твердженням можна погодитись тільки в тому випадку, якщо визнати, що епітет не додає нового значення до поняття, яке він означає. Саме такий підхід був характерним для позиції Б. Томашевського: «Епітет нічого не додає до змісту, він ніби перегруповує ознаки, висуваючи в ясне поле свідомості ту ознаку, яка могла б і не бути присутньою» [11, с. 196]. Однак багатий літературно-художній досвід — особливо словесного мистецтва ХХ ст. — засвідчує, що письменники та поети намагались дивувати незвичними поєднаннями епітетів із поняттями, в яких вони підкреслювали головну ознаку.

Письменників і поетів, особливо з часів Потебні та Веселовського, все менше цікавлять традиційні ознаки та сталі якості. Зміну такого тенденційного вектора відчув Веселовський, коли зауважив, що «епітети холодіють» [3, с. 75]. Потебня ж, навпаки, навіть критикував Гоголя за надмірно суб'єктивні та індивідуальні епітети. Еволюційно-історичний розвиток літератури довів, що саме Веселовський передбачив можливі варіативні зміни у функціональному використанні епітета. Літературно-художній текст з кінця ХІХ ст., власне з початком модернізму, все частіше перетворюється в складні комбінації неочікуваних і раптових словесних сполучень. У цьому процесі на другий план відступає диференціація специфіки прозового та поетичного твору. Знову історичний підхід Веселовського дозволив майже прогнозувати процеси поетизації прози чи епізації поезії. Питому вагу в таких процесах відіграв епітет, про що й говорив Веселовський: «Епітет властивий і поезії, і прозаїчному

мовленню» [3, с. 59]. Декілька відомих прикладів можуть ілюструвати функціональні видозміни епітета: «нецензурная погода» (А. Чехов); «сиреневые і звездные звуки» (І. Анненський); «равнодушные будни» (І. Бунін); «залихватский, гнусный хрен» (М. Булгаков); «изжитый человек» (А. Платонов); «рифма конопляная» (А. Тарковский). Цей ряд прикладів можемо продовжувати майже нескінченною кількістю зразків. У схожих сполученнях функціональну роль епітета характеризує зауваження Потебні, яке не торкалося безпосередньо теорії епітета: «Життя слова полягає в його вживанні, тобто в застосуванні до нових випадків» [10, с. 133]. В цих «нових випадках» епітет не підкреслює якості, що міститься в самому понятті, а швидше додає нових відтінків емоційно-психологічному забарвленню поняття. Епітет стає самостійним та обов'язковим елементом внутрішньої форми, його функціональне призначення виходить за межі простого співвіднесення частини та цілого, що є традиційним для синекдохи та метафори.

Зовсім іншу перспективу наукового розвитку отримала думка Потебні стосовно того, що епітет може «порівнювати два предмети, позначаючи один через властивості іншого, тобто бути метафорою» [10, с. 166]. Це судження одразу ж було підхоплено Веселовським, який виокремив особливу групу епітетів. Складові елементи цієї групи Веселовський позначив терміном «епітет-метафора»: «Епітет-метафора (в широкому, аристотелівському значенні цього слова — троп) передбачає паралелізм вражень, їхнє порівняння та логічний висновок рівняння» [3, с. 61]. Саме від цих положень Потебні та Веселовського відштовхуються сучасні дослідники, коли диференціюють як окремих різновид метафоричний епітет: «Таким чином, метафоричний епітет розглядається як ланка в загальному ланцюзі розвитку епітетів» [8, с. 144]. Можемо перекопатися, що Потебня, та особливо Веселовський, були абсолютно праві, коли вказували на «логічну неправильність виразу», який належав Ф. Буслаєву: «Крім уподібнень і метафор, епітети складають суттєву ознаку епічної оповіді» [2, с. 166]. Широке теоретичне розуміння епітета та історичне тлумачення його функціональної еволюції дозволило Потебні та Веселовському створити передумови для визначення метафоричного епітета, який в прозі та поезії ХХ ст. стає, мабуть, найбільш художньо значущим та інтенсивно ужитковим різновидом.

Наукові позиції Потебні та Веселовського дещо розходяться в тлумаченні лінгвістичної природи епітета. Відштовхуючись від художньо-семантичних особливостей епітета («З точки зору піітичної до епітетів варто віднести усілякі парні сполучення слів, що зображують предмети, якості, дії їхньою ознакою» [10, с. 168]), Потебня вважав епітетами не лише «прикметники означальні», але й «іменники аппозитивні», «прикметник при іншому прикметнику», «прислівник при прикметнику»; «прислівник і прислівниковий відмінок при дієслові» і навіть «дієслово при дієслові» [10, с. 169—170]. Граматичний ряд епітета, який був побудований Потебнею, став набагато довшим, ніж той, що належав Буслаєву. Попередник Потебні говорив про те, що епітетами бувають прикметники та іменники різних граматичних форм [2, с. 286]. Близькою до буслаєвської була позиція Веселовського, коли він зауважив, що «однобічне означення епітета не завжди виражалось у формі прикметника чи відповідного іменника» [3, с. 71]. Однак граматичний діапазон потенційних епітетів у Веселовського, як правило, не виходить за межі тих самих прикметників та іменників. Хоча, коли Веселовський

переходить до ілюстрацій «загального типу епітета», він наводить такий приклад: «как россо увлаженнный телец над стадом, впереди которого он бежит» [3, с. 59]. Виділений Веселовським приклад епітета тяжіє до порівняння, є складеним за своєю структурою та вираженим у формі дієприкметникового звороту.

Сучасне літературознавство в питанні визначення можливих грама-тичних модифікацій епітета відштовхується від положень Потебні, приймає їх та розвиває. Зразками можуть бути фрагменти відповідних словникових статей двох енциклопедичних видань, що вийшли друком наприкінці ХХ ст. — «Літературний енциклопедичний словник» (1987) та «Українська літературна енциклопедія» (1990): «Епітет ..., виражений переважно прикметником, але також прислівником, іменником, числівником, дієсловом» [1, с. 512]; «Найчастіше Е. виступають прикметники ..., але можуть бути й іменники ..., прислівники і дієприслівники, звороти з ними» [12, с. 155]. Як бачимо, у вітчизняному літературознавстві відчутною є тенденція ще й до розширення тлумачення синтаксичної природи епітета («звороти з ними»). Певною мірою це можна вважати своєрідним відгомном висловлювань Потебні про епітет як фігуру. Хоча назагал сучасна філологічна наука майже однозначно сприймає епітет як найпростіший троп.

Веселовський звернув увагу на історичне підґрунтя, яким зумовлена зміна функціонального використання епітета. За Веселовським, будь-який епітет у процесі численних повторів здатен втратити естетичну експресивність. Однак такий епітет не зникає з літературно-художнього поля, а продовжує своє існування в словесному мистецтві: «Це справа школи, несвідомо діючої пам'яті; приклади всім відомі: до певних зелених лугів і синіх небес не ставився свідомо й сам поет, не ставимся і ми; епітет втратив свою конкретність і тільки об'яжує слово» [3, с. 65]. Такий тягар тисне на автора та читача, і вони обидва є зацікавленими в появі нових, яскравих епітетно-понятійних сполучень. «Весь подальший розвиток епітета буде складатись у розкладанні цієї типовості індивідуалізмом» [3, с. 65]. Від цих тверджень Веселовського стелється пряма дорога до сучасного розмежування інтертексту на мовний та літературний, що було запропоноване М. Гаспаровим [6]. Поява окремих словесних повторів в художньому тексті може диктуватись «механічними» обставинами: «Такі формульні конструкції» є складовими «мовного інтертексту», «на відміну від семантично навантажених «літературних інтертекстів» [6, с. 3]. Майже те саме стосується епітетів зовнішнього розвитку, які часто є елементом вставки, такими, що «викликані технікою вірша» [3, с. 69]. Постійні, типові, традиційні епітети складають часто формальне поле лінгвістичного інтертексту, в той час, коли яскраві, індивідуально-авторські епітети у різноманітних, іноді у вигляді абсолютно несподіваних та навіть алогічних сполучень з означуваним словом, є обов'язковим атрибутом літературного інтертексту.

Ретельно вивчивши різні праці Потебні та Веселовського, їхні судження про епітет, можемо дійти до висновку, що витoki вагомих концептуальних моментів сучасної теорії епітета визначені саме цими великими вченими. Завдяки їхнім працям проблема епітета у сучасній філології сприймається як у теоретичному, так і в історичному аспектах. Зрозуміло, що такий поділ має дещо умовний характер. І Потебня, і Веселовський не прагнули чіткого розмежування теоретичного та історичного поглядів на епітет. Теоретичний чи історичний аспект визначає лише домінують рису наукових концепцій Потебні та Веселовського.

Активне сприйняття основних тлумачень епітета Потебнею та Веселовським дозволить посилити поєднання теоретичного (загально художня експресивність епітета, його місце у системі засобів виразності) та історичного (функціональність використання епітета в різні історичні епохи, представниками різних літературно-мистецьких напрямів, національних культур) підходів до сучасного вивчення епітета. Потебня створив міцний ґрунт і визначив засадничі принципи дослідження ідейно-художньої специфіки епітета. Веселовський розвинув і доповнив, структурував і впорядкував основне проблемне поле вивчення епітета, визначив чіткі перспективи історичного розгляду функціонування епітета у художній літературі.

Зрізноманітних об'єктивних причин не всі погляди Потебні та Веселовського на епітет стали загальноприйнятими в літературознавстві нашого часу (наприклад, думка Потебні про те, що епітет — фігура). Найціннішими здаються положення Потебні про епітет як один з елементів внутрішньої форми та афористичне судження Веселовського про те, що епітет здатен ілюструвати історію стилю в його скороченому варіанті. Подальші дослідження, в яких порівнювались би основні положення різноманітних концепцій методологічного характеру та співвідносились би з сучасним станом філологічної науки в питаннях теорії та історії епітета, виглядають досить перспективними.

1. *Баевский В.С.* Эпитет // Литературный энциклопедический словарь. — М., 1987. — С. 512-513.
2. *Буслаев Ф.И.* Преподавание отечественного языка. — М., 1992
3. *Веселовский А.Н.* Историческая поэтика. — М., 1989
4. *Волков А.* Способи порівняльного дослідження літератур // Лексикон загального та порівняльного літературознавства. — Чц., 2001. — С. 545.
5. *Волков А.* Традиційні сюжети та образи // Літературознавча компаративістика. — Тернопіль, 2002. — С. 181-216.
6. *Гаспаров М.Л.* Литературный интертекст и языковой интертекст // Изв. АН Сер. лит. и яз. — 2002. — Т.: 61, № 4. — С. 3-9.
7. *Горбачевич К.С.* Словарь эпитетов русского литературного языка. — СПб., 2001
8. *Ермина В.И.* Метафорический эпитет // Изв. АН СССР. — Сер. лит. и яз. — Т. XXVI. — Вып. 2. — 1967. — С. 144-152.
9. О.О. Потебня і проблеми сучасної філології. — К., 1992
10. *Потебня А.А.* Теоретическая поэтика. — М., 1990
11. *Томашевский Б.В.* Стилистика. — Л., 1983
12. *Фролова К.П.* Епітет // УЛЕ: В 5 т. — К., 1990. — Т. 2. — С. 155.
13. *Чернец Л.В.* О поэтике исторической и теоретической (А.Н.Веселовский и А.А.Потебня) // Диалог. Карнавал. Хронотоп. — 1998. — № 4. — С. 45-52.

Summary

This article is dedicated to comparative analysis of conceptions and interpretations of the epithet theory (epitheton ornans) by A. Potebnya and A. Veselovsky and its evolution in modern philological science. Modern theory of literature should be based on both theoretical (general significance of and its place in the system of expressional means) and historical (functional use of epithet in different historical epochs by representatives of various literary schools, national cultures) methods of epithet's research.

Keywords: epithet, external form, internal form, trope, figure, style.

Стаття надійшла до редколегії 16.11.2006